

I hvilken grad kan semantisk endring i grammatikaliserte resultativkonstruksjoner predikeres?

Kognitiv grammatikaliseringsteori postulerer unidireksjonale retninger i verbkonstruksjoners semantiske utvikling, begrenset av generelle kognitive og kommunikative faktorer. Unidireksjonaliteten beskriver det faktum at leksikalske enheter kan få en mer grammatisk betydning, men ikke omvendt. I tillegg postulerer teorien at den *spesifikke* semantiske og funksjonelle utviklingen til grammatikaliserte konstruksjoner er predikerbar. F.eks. skal en resultativkonstruksjon (som lat. *habeo* + NP + PP) først bli perfektum, og deretter generalisere til en generell fortidsform (heretter past), skissert slik:

”The perfective path” (Bybee et al. 1994):

RESULTATIV > PERFEKTUM > PAST

Utviklingen er dokumentert i en rekke genetisk urelaterte språk, bl.a. fransk og krio. Tesen om regularitet i verbkonstruksjoners semantiske utvikling fungerer som ubestridt bakteppe i all kognitiv grammatikaliseringsteori (jfr. Bybee et al. 1994, Traugott & Dasher 2005). De semantiske stiene framstilles som forutsigbare og regulære, og det påstås at konstruksjonens betydning ”*uniquely* determines the grammaticization path” (Bybee et al. 1994:9, min utheving), og at diakrone regulariteter er universelle (Bybee et al 1994:281). Bybee et al. (ibid:17-18) antyder også at rekonstruksjon på grunnlag av slike stier er mulig.

I Fløgstad (2007) testes regulariteten til ”The perfective path”. En romansk variant ble brukt, fordi denne hadde et morfosyntaktisk utgangspunkt (lat. resultativ), som i følge teori skal ha utviklet seg til perfektum eller past. Studien tok dermed for seg perfektum/preteritumdistinksjonen hos 13 spansktalende i Buenos Aires, Argentina. Data illustrerer at preteritum har fullstendig utkonkurrert perfektum hos unge informanter, motsatt av hva teori forutsier. I tillegg tyder data på at et adverb *ya* (’allerede’) grammatikaliseres, og brukes frekvent sammen med preteritum for å uttrykke en handling i fortid med relevans i nåtid, slik:

Lo importante es que **ya** lo **pude** lograr

lo importante es que ya lo pu-de logr-ar

det viktige er at allerede det kunne-1.SG.PRET oppnå-INF

’Det viktige er at jeg har fått det til’

I tillegg framlegges en hypotese med forankring i konstruksjonsgrammatiske prinsipper om at ekspansjonen til preteritum skyldes påvirkning fra en enkelt høyfrekvent konstruksjon i preteritum; *viste* (VER-2SG.PRET), eg. 'du så', best oversatt som 'you know'.

Studien har identifisert et unntak fra gjeldende grammatikaliseringsteori. Dette er sentralt fordi slike unntak ikke er dokumentert, faktisk påstår Traugott & Dasher (2002:3) at de forekommer "primarily in the nominal domain". Fordi romansk brukes som skoleeksempel på den "regelrette" utviklingen (jfr. Bybee & Dahl (1989:56): "a perfect tends to develop into a past or perfective as in Romance languages"), er avvik her særlig oppsiktsvekkende. I tillegg påvises grammatikaliseringen av et adverb som ikke tidligere er belagt. Til slutt utforskes konstruksjonsgrammatikk som diakron forklaringsmodell.

Litteratur

Bybee, Joan, Revere Perkins og William Pagliuca (1994): *The evolution of grammar.*

Tense, aspect and modality in the languages of the world. Chicago/London:

The University of Chicago Press.

Fløgstad, Guro Nore (2007): *Si tomaste no manejes. The loss of a verbal category*

distinction in Rioplatense. A usage-based approach to the expansion of the

Preterit. MA-oppgave. ILN, Universitetet i Oslo.

Traugott, Elizabeth Closs og Richard B. Dasher (2002): *Regularity in semantic change.*

Cambridge: Cambridge University Press.